

שהרי טומאת מדרס אין להם, כי אינם מיוחדים לשיבה, ועוד, שהן כלי חרס.

וטומאת מגע גם אין להם, שהרי כלי חרס אינו מקבל טומאה מגבו אלא רק כאשר הטומאה נכנסת לתוך חללו. והפכין הקטנים, מתוך שפיהן צר אין הזב יכול להכניס לתוכן אפילו את אצבעו.⁽¹⁾

אף על פי כן — **טמאים הם בטומאת מת**. שאם היו באהל המת הן נטמאין, כיון שהטומאה נכנסת דרך פתח הכלי, כדכתיב "וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו — טמא הוא".

קל וחומר **למפץ, שטמא בזב**, שהרי כל הראוי למשכב מיטמא במדרס, ואם כן, וכי **אינו דין שיהא המפץ טמא בטומאת מת**.

ומסיק רבי אילעא לקושייתו: **ואמאי קתני בברייתא שמפץ מיטמא על ידי זב הטומאת מדרס? והא לית ליה טהרה במקוה!**

שהרי לפשוטי כלי עץ אין טהרה, כי בכל המקומות שנזכר בהם טבילה בתורה מדובר בכלי קיבול, ולא בפשוטי כלי עץ.⁽²⁾

אית ליה טהרה במקוה,⁽⁴⁾ אף משכבו נמי אינו טמא אלא אם כן **אית ליה טהרה במקוה**, ולאפוקי כלי חרס, כדמפרש לקמן.

דבי רבי ישמעאל תנא: כתיב בזבה "כמשכב נדתה יהיה לה". מקיש משכבה לה — **מה היא אית לה טהרה במקוה, אף משכבה נמי אית לה טהרה במקוה**.

לאפוקי כלי חרס, דלית ליה טהרה במקוה, דכתיב ביה "ישבר" שאין לו טהרה אלא שבירה.

מתיב רבי אילעא וכי כללא הוא שרק דבר דאית ליה טהרה במקוה מטמא מדרס?

והא תניא: **מפץ אריג של קנים**⁽⁵⁾ הראוי למשכב ומושב, ומטמא טומאת מדרס **במת** — **מנין** שהוא מקבל טומאה ע"י מגע המת, ואינו כשאר פשוטי כלי עץ [שאיין להם בית קיבול] שאין מקבלין טומאה?

ודין הוא, מקל וחומר אנו למדין שהוא מיטמא בטומאת מת:

ומה פכין קטנים של חרס, שטהורין בזב שאינן נטמאים באף אחד מאופני הטומאה של זב.

5. והתוס' בד"ה מפץ, מפרשים במפץ העשוי מגמי שאינו בכלל הכלים הכתובים בתורה לגבי טומאת מת ושרץ, והכא בעי למילף שיהא לו טומאת מת מק"ו ממדרס.

1. ואעפ"י שיכול להכניס שם שער, אינו טמא בכך, דשיער הזב אינו מטמא אלא במקום הראוי לנגיעת בשרו.

וכן אינו נטמא בהיסט הזב, דכל שאינו מטמא במגע אינו מטמא בהיסט. רש"י.

4. לאו דוקא מקוה, שהרי זב טעון טבילה במים חיים של מעין. ומכל מקום, לא בעי שיהא המשכב ומושב דומה לגמרי לזב, אלא סגי שדומה לו קצת בכך שיש לו טהרה במקוה. שאם לא כן לא מצינו שום משכב ומושב שיהא טמא, שאין דבר הטעון מים חיים מלבד זב. תוס' ד"ה מה, ותו' הרא"ש.

והרמב"ן מפרש דזב יש לו טהרה במקוה היינו אם נטמא בשאר טומאות ולא בטומאת זיבתו.

עליו חזב", ולא כתיב "משכבו", דמשמע אפילו משכב שאינו דומה לו.

הא כיצד יתיישבו המקראות הסותרים לכאורה זה את זה?

אלא, הכתוב "כל המשכב" עוסק בדבר אשר יש במינו טהרה במקוה, ולכן הוא טמא אע"ג דלית ליה לזב עצמו טהרה במקוה.

ואילו ההיקש שבפסוק "ואיש אשר יגע במשכבו" מתייחס לדבר אשר אין במינו טהרה במקוה, שבו אמרינן: מקיש משכבו לו, שאם אין לו טהרה במקוה אינו טמא מדרס.

רבא אמר: מדרס כלי חרס דטהור — נפקא לן מהכא:

כתיב באהל המת "וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא". והאי קרא מיירי בכלי חרס, שטומאת המת נכנסת לו דרך פתחו.

ומשמע: הא אם יש צמיד פתיל עליו, שהכסוי מהודק אליו היטב — טהור הוא.

ומי לא עסקינן בהאי קרא אפילו בכלי דיחדינהו לאשתו נדה שתשב עליו תמיד, ומצד זה הוא יכול להיטמא במדרס.

ובכל זאת קאמר רחמנא שאם צמיד פתיל עליו טהור הוא.

אמר ליה רבי חנינא: שאני התב, בפשוטי כלי עץ, שיש להם טומאת מדרס הואיל ואיכא במינו של כלי עץ טהרה במקוה.

שהרי כלי עץ שיש להם בית קיבול יש להם טהרה במקוה, ולכן כל "מין כלי עץ" נחשבים כיש להם טהרה במקוה, ולכן מטמאים במדרס.⁽³⁾

מה שאין כן כלי חרס, שאין שום כלי חרס שיש לו טהרה במקוה, הילכך אין לו טומאת מדרס.

אמר ליה רבי אילעא: רחמנא ליצילן מהאי דעתא! שאין סברא לומר שהדבר תלוי ב"מינו" אלא רק בכלי עצמו.

אמר ליה רבי חנינא: אדרבה! רחמנא ליצילן מדעתא דידך! וכדמפרשינן —

ומסבירה הגמרא את דברי רבי חנינא:

וטעמא — מאי? מדוע סבר רבי חנינא שדיינו שתהיה טהרה במינו? והרי זה שיש לו טהרה במקוה ילפינן מדאיתקש לזב, ואם כן יש לו להיות דומה לזב, שלו עצמו יש טהרה במקוה, ולא למינו.

משום דתרי קראי כתיבי.

כתיב "ואיש אשר יגע במשכבו", ללמדנו להקיש משכבו לו.

ומאידך כתיב "וכל המשכב אשר ישכב

הכלים הכתובים בפרשיות של טבילה. תוס' ד"ה מפץ לעיל בע"א.

3. ולשיטת התוס' דמיירי במפץ של גמי, צריך לומר שיש במינם טהרה במקוה היינו בשאר כלי

2. והתוס' חולקים, דפשוטי כלי עץ יש להם טהרה במקוה, ונפקא לן מדכתיב "וכל כלי עץ - תתחטאו", ומשמע אפילו פשוטי כלי עץ.

אלא, הכא מיירי במפץ של גמי [עיין הערה 5 בע"א] שאין לו טהרה במקוה הואיל ואינו בכלל

כשאין הם נראים גדלים בנפרד יש להרחיקם במרחק שלא ינקו ביחד מהקרקע.

שיעור היניקה של זרעים הוא טפח ומחצה מסביב, ולכן צריך להיות המרחק בין שני זרעים שלשה טפחים.

מנין לערוגה, שהיא ששה על ששה טפחים, שיתכן שיהיו זורעין בתוכה חמשה זרעונין שונים, ולא יהיה בכך משום איסור כלאיים.

כגון, שזורע **ארבעה** שורות של זרעים [בכל שורה זרעונים אחרים] על קצה **ארבע רוחות הערוגה**, ומשאיר את ארבעת הפינות של הערוגה כשהם ריקים, ובכך ניכרות ארבעת השורות שהן שורות נפרדות.

שהרי כל אחת מהשורות גודלת בנפרד, ככונן אנכי לשורות הסמוכות לה. ובקצוות השורה, בפנינת הערוגה יש חלל ריק, כך שאין חיבור בין הזרעים השונים. **ואחת,**

ואם כלי חרס היה יכול להיטמא בטומאת מדרס, כיצד מציל הכסוי על מה שבתוך הכלי מליטמא, והרי קיימא לן שדבר טמא אינו חוצץ בפני הטומאה? (4)

אלא, ודאי שמע מינה דכלי חרס אין בו טומאת מדרס. (5)

מתניתין:

משנה זו, העוסקת בדיני כלאים, נשנית כאן כהמשך למשניות הקודמות המתחילות ב"מנין?".

האיסור לזרוע או לקיים כלאיים הוא רק כששני המינים נראים כגדלים בעירבוב.

אך אם הם נראים כגדלים בנפרד, מותר לזרועם ולגדלם זה בצד זה, למרות שודאי לנו כי הם יונקים מהאדמה ביחד.

כלי חרס אינו מקבל טומאה רק מאוירו, והרי הוא סתום.

וכתב רש"י שגם טומאת היסט הזב לא שייכת בו. דכל שאינו מטמא במגע אינו מטמא בהיסט.

והתוס' בד"ה מי, הוכיחו דכלי צמיד פתיל מטמא בהיסט, דחשיב ראוי לכלל נגיעה לפי שעומד לפתח.

והם מפרשים ראית הגמרא מדכתיב "וכל כלי", משמע שאם יש לו צמיד פתיל הוא טהור מכל טומאה שבאה דרך גבו, דהיינו טומאת מדרס. אבל טומאת היסט נחשבת כבאה לו דרך תוכו, כדאמרינן "איוהו מגעו שהוא ככולו זה היסט", שהוא כאילו נגע בו מבפנים.

והרמב"ן ביאר שיטה זו של תוס' בדרך

עץ, דחשיב מינו. שהרי גם הגמי גידולי קרקע הוא. ריטב"א.

4. מתוס' משמע דרש"י מפרש דמיירי בישבה עליהם אשתו נדה [עיין הערה 5 בשם הר"ן].

והקשה המהרש"א, א"כ למה הוצרך רש"י לומר דדבר טמא אינו חוצץ בפני הטומאה? תיפוק ליה שאם הכלי נטמא הרי הוא מטמא מה שבתוכו.

ותירץ הרש"ש שהגמרא רוצה להקשות שאף טומאת מת תהיה על מה שבתוכו ולא רק טומאת מדרס. ונפקא מינה לטומאת שבעה והזיית מי חטאת.

5. וממילא לא שייכא ביה שום טומאה. שהרי

מהא דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: דכתיב [דברים יט] "לא תסיג גבול רעך ליטע עץ ליד גבולו של רעך, להכחיש את קרקעו על ידי יניקת האילן שלך מהקרקע שלו, גבול אשר גבלו יושבי הארץ הראשונים" —

גבול שנבלו ראשונים על ידי שהכירו את יניקת העצים — לא תסיג.

מאי גבלו ראשונים?

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן:

מאי דכתיב [בראשית לו] "אלה בני שעיר החרי יושבי הארץ".

אטו, האם כולי עלמא אינם יושבי הארץ, אלא "יושבי רקיע נינהו"?

אלא, בא הכתוב ללמד שהיו בקיאיין בישובה של ארץ. שהיו אומרים: מלא אורך קנה מדידה זה באדמה זו, הוא מקום גידול, והוא שיעור הרחקה ליניקת הזית. מלא קנה זה — לגפנים, מלא קנה זה — לתאנים.

ו"חורי" — שמריחים את הארץ, ומכירים לאיזו נטיעה היא ראויה.

ו"חוי" — אמר רב פפא: שהיו טועמין את עפר הארץ כחויא, כנחש המלחך עפר, ומכירים בטיבה לפי טעמה.

רב אחא בר יעקב אמר: "חרי" — שנעשו "בני חורין" מנכסיהן, שאבדום לטובת בני עשו שכבשו אותם.

אמר רב אפי: ערוגה שאמרנו, שאפשר לזרוע בה חמשה מיני זרעונים, צריך שיהיה

זרעון אחד, נזרע באמצע, במרחק של שלשה טפחים משאר הזרעונים. דכיון שאין הוא ניכר שגדל בנפרד מהם, הרי הוא צריך הרחקה מיניקה משותפת עמהם.

שנאמר [ישעיהו סא] "כי כארץ תוציא צמחה, וכגנה זרועיה תצמיח".

ודרשינן: "זרעה" לא נאמר, אלא זרועיה.

ופירוש הראיה מתבאר בגמרא.

גמרא:

והוינן בה: מאי משמע, כיצד משמע מהפסוק שהמדובר בחמשה זרעונים בגנה של ששה טפחים על ששה טפחים?

אמר רב יהודה: הכי דרשינן: "כי כארץ תוציא צמחה".

תוציא — חד.

צמחה — חד. הרי תרי.

זרועיה — תרי. הא ארבע.

תצמיח — חד. הא חמשה.

פג-א וקום להו לרבנן, דחמשא זרעים המחולקים בערוגה בשיתא, בששה על ששה טפחים, ובצורה שנתבארה — לא ינקי מהדדי.

והוינן בה: זמנלן דהא דקים להו לרבנן בשיעור יניקה — מילתא היא? והיינו, האם יש לקביעה הזאת של שיעור היניקה אסמכתא מן הכתוב, או שהוא השערה בעלמא, שאפשר לתהות ולהסתפק אם אכן היא נכונה.

ואמרינן: יש לה מקור מן הכתוב.